

400 jaar Facebook

Facebook bestaat al 400 jaar, blijkt uit Nijmeegs promotieonderzoek. Vrouwelijke dames van adel hielden toen al albums bij die bijna hetzelfde werken als het digitale vriendenboek.

Mariska Orbán

Typisch iets voor deze generatie, toch, om op Facebook een foto te posten van je uitstapje naar de dierentuin en een mooi citaat van je vriendin te *liken*? Nee, blijkt uit onderzoek van Sophie Reinders, die hiermee op 13 juni hoopt te promoveren. Het digitale vriendenboek Facebook kent een verre voorloper in het zestiende-eeuwse vrouwenalbum dat in adellijke kringen geliefd was. Jonge adellijke vrouwen begonnen rond het midden van de zestiende eeuw op grote schaal met het bijhouden van een boek waarin ze hun familie en vrienden die op bezoek kwamen, notities lieten maken, maar vaak ook liederen en gedichten. Vaak noteerden ze zelf ook bijdragen.

"Het medium is natuurlijk heel anders: papier in plaats van internet. De onderlinge principes zijn echter hetzelfde", legt Sophie Reinders uit. "Delen wij op Facebook een video van onze favoriete zangeres, vroeger schreven jongeren liedteksten in elkaars vriendenboek. Wij plaatsen foto's, zij maakten tekeningen. We delen nu en zij deelden vierhonderd jaar geleden culturele snippets. En we leggen nu net als toen ons sociale netwerk vast."

'Spannende levens'

De promovenda onderzocht bibliotheken en struinde huisarchieven en andere archieven af naar oude vrouwenalbums. Ze vond er in totaal ongeveer 25. "We vermoedden dat de teksten allemaal ongeveer hetzelfde zouden zijn: dezelfde bekende versjes, spreuken liedjes die steeds terugkomen. Maar de teksten bleken veel minder onpersoonlijk. Ook 'tweedehands' teksten werden heel persoonlijk ingezet. Mannen flirtten veel met de dames in de vriendenboekjes, maar wel minder direct dan nu, meer verfijnd. Vrouwen zien we overigens nauwelijks met mannen flirtten."

Ook mannen hadden in de zestiende eeuw soortgelijke boekjes. "Maar zoals de vrouwenboekjes op Facebook lijken, zo hadden de mannen boekjes die lijken op LinkedIn, een boekje om meer zakelijke contacten vast te leggen. Rijkere mannen gingen tijdens hun studietijd vaak reizen door Europa. In een boekje hielden ze dan bij welke bekende mensen en medestudenten

ze ontmoetten en die schreven dan iets in dat boekje. In de boekjes van de mannen staan vrijwel geen vrouwen, zij waren geen onderdeel van carrière- en studienetwerken. In de vrouwenalbums staan wel veel mannen, want zowel mannen als vrouwen maakten deel uit van het sociale netwerk van dames."

Wat Reinders nog meer opviel, was dat vrouwen in die tijd veel minder saai waren dan we tot nu toe altijd aannamen. "Ze waren veel mobieler en actiever dan we dachten. Ze lazen boeken, hadden meer over hun man te zeggen dan we tot dan toe wisten en leidden spannende levens."

'Hoe gaat het?'

Vorige week kwam een ander onderzoek naar Facebook uit. De 23-jarige Gino Bronkhorst schreef een scriptie voor zijn studie Media Informatie en Communicatie in Amsterdam. Hij stuurde al zijn 738 Facebook-vrienden een persoonlijk bericht met de vraag: 'Hoe gaat het met jou?' De reacties verbaasden Bronkhorst zo erg dat hij er een documentaire over maakte. "Van al mijn vrienden reageerde een derde negatief. Dat had ik echt niet verwacht. 12% negeerde de vraag gewoon. En 107 vrienden stelden de vraag: waarom vraag je dit? Heb je iets nodig?" Iets meer dan de helft, 56%, reageerde beleefd. Maar 11% van Bronkhorsts Facebook-vrienden reageerde enthousiast en zo kwam het tot een leuk gesprek. En helemaal sneu: vier vrienden ontvienden Bronkhorst nadat hij aan ze vroeg hoe het met ze ging.

'Bijna iedereen positief'

Als ditzelfde onderzoek gedaan zou zijn in de zestiende eeuw, hoe zouden de vrouwenalbum-vrienden reageren? "Op zo'n vraag zou bijna iedereen positief reageren", vermoedt Sophie Reinders. "Je moest fysiek in de buurt van het album zijn om erin te kunnen schrijven en je deed dit met de hand. De contacten waren alleen al daarom directer, meer geconcentreerd. In de zestiende eeuw was je op elkaar aangewezen. Je sociale netwerk was je hulp in nood. Het adellijke vriendennetwerk dat ik ontdekt heb, was superhecht: vaak trouwde je iemand uit het netwerk. Je ontmoet er dan niet aan om iets terug te schrijven als iemand jou een bericht stuurt."

En zou ze zelf reageren op zo'n persoonlijk bericht op Facebook? "Ja, ik ben heel open en aardig. Ik zou zo'n vraag waarderen en voeden. Natuurlijk zou er iets achter kunnen zitten als je als jonge vrouw zo'n vraag krijgt. Maar liever staat ik af en toe mijn neus dan dat ik onaardig en onbeleefd reageer. Dat heb ik van mijn moeder geleerd." +

Scherpenheuvel

"Niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u." Het was het thema van het evangelie, de preek en de Mis onlangs in onze kerk in Den Haag. Priester Rob Kurvers zat vijftig jaar 'in het vak'. Daags ervoor was mgr. Ernst, 100 jaar oud, overleden.

Het zijn periodes die tellen. Ik hoor op de radio het lied van Guus Meeuwis 'Laat mij in die waan'. Het is een lied over vertrouwen, soms tegen beter weten in. Vertrouwen in mensen. Dat het allemaal nog kan. Het is dromen, rotsvast vertrouwen. Om bruggen te bouwen. Om dingen op te lossen en tot elkaar te komen. Dat iedereen elkaar nodig heeft. En als het dan gaat over 'wie kiest wie' (de weg naar en tijdens het priesterschap van Kurvers) en over 'bruggen bouwen' (Guus Meeuwis), 'verlangen om het beter te doen en zaken op te lossen' (bisschop Ernst), dan belanden we van het priesterjubileum bij de kabinetformatie. Waar niemand met iemand wil, waar te veel iedereen alles willen, waar Pechtold van D66 een 'gesprek met de ChristenUnie over vertrouwen' ingaat met een stapel dossiers waarvan hij weet dat CU-leider Segers er alleen maar om kan afhaken. Informatie Schippers zat erbij en liet het gebeuren. Of ben ik naïef en verkeerd in de verkeerde waan dat het mogelijk is? Zoals Guus zingt.

Priester Kurvers refereert aan zijn eerste schreden op het kleinseminarie, hoe hij zich bekwam in Bijbel en priesterschap. We gaan terug naar het Binnenhof. Op 15 maart kozen Nederlanders eert voor de partij van hun voorkeur. Het gevolg is dat er vele deelbelangetjes in de Tweede Kamer zitten. Voor dieren, Turken, ouderen, bozen, anti-Brusselaars et cetera. Het bredere belang ontbreekt. En dan moeten we niet verbaasd zijn dat deze verdeeldheid, in alles imposanter dan de eerdere verzuiling, zich verplaatst naar de formatietafel.

Vorige week maandag was het afscheid van bisschop Ernst in Breda. De binnenstad is stil, de mensen tonen respect. Kort na de Mis en de begraving gaat het leven verder. Het centrum van Breda vult zich met NAC-fans. De lokale club is de dag ervoor gepromoveerd naar de eredivisie. Bisschop & Spelen. Het kan. Er zijn bruggen te bouwen. Het is Brabant. Beide horen bij het leven.

Ondertussen fietst de nieuwe kabinetinformatie door Den Haag. Op zoek naar de verbindingen, die bisschop Ernst altijd nastreefde. Laat mij in die waan. Of is in politiek Den Haag ook een priesterroeping nodig naar een serie politici, die niet kijkt naar de verschillen, maar naar de overeenkomsten? En moeten de politici niet de illusie hebben dat zij kiezen, maar dat ze gekozen zijn. Met dito verantwoordelijkheid. En dan is vier jaar regeren een overzichtelijke termijn, waar anderen deze uitverkiezing vijftig of honderd jaar kunnen waarmaken. Laat mij in die waan.

Frank van den Heuvel

Sophie Reinders

De 'vriendenboekjes' uit de zestiende vormen een verre voorloper van Facebook.

Cynico ter racht komende met syne honden.
 Tor daer hy sprecht minnaer contemplerende want
 Het by hem aanschouwen ter seker honden
 Met een strael van minnen seer heet van brand.

